

UDK 811.163.6

Esej

Ana Aleksandra Zupančič i Zdravko ZupančičŠola retorike, Ljubljana,
Slovenija**UČITELJ - JAVNI GOVOREC**

SAŽETAK

“U školi učim o strahu, o strahu od javnog nastupa! Nikad prije nisam spoznao taj strah.”, riječi su jednog od polaznika tečaja. Nastavnik je taj koji me potiče na slušanje. Nastavnik upravlja glavnom niti i uči me da je prigrlim! Govor je nastavnikovo osnovno sredstvo, a glas je njegov alat. Svaki glas može biti upečatljiv pod uvjetom da je miran i njegovan. Svaka riječ ispunjena je osjećajima koje zaslužuje. Slušačevo razborito uho može čuti poruku i preslikati je na paletu emocija, koja nijansira slušačevu svijest. Živa izvedba u slušačevu mozgu oživljava govor. Teacher you are the citizen of the world (Nastavniče ti si građanin svijeta). Mudar nastavnik je učenik svoga učenika. Samo učenici mogu nastavniku dati svježa znanja. Kakva korist od znanja koje ne možemo obznaniti? Ipak, da bismo progovorili trebamo snagu volje. Istina je da je govorenje plemenita vještina. Međutim, upravo je slušanje pravi razlog za govorenje. Sjeme počinje rasti tek kad padne na tlo. Opstat će samo one škole koje nude primjenljivo, svježe i moderno znanje. Samo one škole koje su sposobne prodati svoje prodavače - nastavnike i njihove vrijednosti. Svi smo mi talentirani. Govorimo zbog našeg urođenog kreativnog nagona za govorom.

Jučer je samo sjećanje a sutra je samo vizija. Ali dobro proživljeno danas čini svako jučer sretnim sjećanjem a svako sutra vizijom nade. Zato govori dragi nastavnice, govori strastveno.

Ključne riječi: škola retorike, slovenski jezik

ZGODOVINA

V časih starega šolmošterštva je šiba pela, če so pobalini nečisto govorili, se pačili ali kako drugače grdobesedili.

Leta 1885 je bilo v učilnem načrtu za Štajersko takole zapisano:

» *Smoter jezikovne vzgoje je v tem, da učenci slušajo lep in pravilen govor in se v njem vadijo!*«

Po letu 1945 je zmagoslavje izgnalo retoriko iz slovenskih šol. Nevarno je bilo namreč kar vsepovsod vzgajati dobre govorce. **Retorika je sestra demokracije** in bi mogla v objemu sestrskem zlomiti rog, v katerega edinega je bilo dovoljeno trobiti.

Tu pa tam je živela, na posvečenih šolah, tu pa tam je mimo zapovedanih rdečih črk kljuboval učitelj, vedež plemenite večšine. Učil je modrost in iskril kopita mladim žrebcem za govorni galop.

V šolah pa je zavladal mračni gospodar molk.

Molk, včasih zlato, včasih zločin.

Če si govoril preveč, izpraševal, razpravljaj – postal si težaven in mati zaskrbljeno je morala priti v šolo. Da je molče poslušala, kar so ji imeli za povedati.

Slovinci. Mali narod velikih govornikov.

Visoka šola za retoriko in akademija govornih večšin.

Za vsakogar.

Ministrstvo za retoriko bo odgovorno za rast govorniških slogov in vsak državljan bo pravico imel oplemenititi svoj dani dar govorjenja in nastopanja.

Javni govorniki bodo opravljali **zahtevne skušnje in izpite govorjenja in nastopanja.**

Prihodnost bo rožnata, rože pa bodo uspešni sporazumi. Plod dobrih govorov in učinkovitih, jasnih predstavitev.

Otroci se bodo **izbrano pogovarjali in zrelo razpravljali**. Brez mašil in nepotrebnih besed bodo besedne igre ustvarjali. S poudarki in premori bodo gradili naravni ritem in z umetnostjo poslušanja spoštovali vsakogar, ki ravno tedaj govori.

STRAH PRED IZPOSTAVITVIJO

Na seminarjih retorike, upehani od naporov strašnih izpostavitev, učitelji marsikdaj odkritosrčno priznajo:

» **Zdaj pa smo spoznali strah pred izpostavitvijo!**

Zdaj pa razumemo strah pred govornim nastopom naših otrok, ki so izpraševani v položaju izpostavitve!«

» **Strahu sem se naučila v šoli, strahu pred nastopom! Prej ga nisem poznala.**«

pove udeleženka tečaja.

- *UČITELJEV STRAH in TEŽAVE pri NASTOPU*

Kadar je v razredu, za varno zapahnjene vrati, ko predava snov, ki jo obvlada, že leta in leta izpopolnjuje, ko na vsako vprašanje v mezincu odgovor tišči, ko ve, o čem hoče govoriti in je pripravljen skrbno - **tedaj učitelj strahu ne pozna.**

Kadar pa starši sedejo na male stolčke in se pričakuječe zagledajo v učitelja, ga merijo in tehtajo, tedaj mravljinici zagomazijo po hrbtu.

Kadar novinar privleče inkvizicijske naprave kamere in izvleče mikrofona kot bridko sabljo in žaromete slepeče usmeri v nevesčega takih nastopov. Kadar je treba na okrogli mizi zagovarjati svojo misel in svoj prav. Kadar se podtaknejo trije cepci iz državnega nadučiteljstva v razred divjakov, da ga udomačijo.

Tedaj nastane strah in postane težavno.

- *STRAH IN TEŽAVE OTROK PRI NASTOPU*

»**Vstani!** Odgovarjaj! Molčiš? Sedi! Ne zadostno! Ne znaš!«

»Gor pridi! Sem gor. Pred črno tablo. **Da te vsi gledajo.**«

»Ves čas so me učili, da moram lepo tiho biti. Da se ne smem postavljati pred druge. Da odgovarjati ne smem. In Bog ne daj, da kakšno rečem, če me nihče ničesar ne vpraša.

Zdaj sem pa vprašan, pa pred vse druge moram izstopiti, pravo besedo reči in če ne odgovorim, grdo fajfo bo učitelj naslikal v sveto redovalno knjigo.

Kje je pravica moja do pouka govorjenja in nastopanja?«

- *STRAH PRED NAPAKO, STRAH PRED SLABO OCENO*

Ojoj, trije minusi cvek in trije cveki popravni izpit in popravni izpit nima popravnega izpita. Odgovornost je tako huda, da **stisne grlo in umori znanje.**

- *IZPOSTAVITEV kot KAZEN*

»Bi katera želela slavnostno govoriti na svečani obletnici naše šole ?« povpraša ravnateljica, tedne pred dogodkom.

»Si ob pamet, kakšen govor, kar sama govori, kaj pa ti je, pusti nas v miru božjem, še tega zla se mi manjka!«

Izpostavitev je sramotilni steber.

- *IZPOSTAVITEV KOT NAGRADA*

»Katera, dekleta, bo spregovorila na večerni slavnosti naše šole?«

»Jaz, jaz, jaz bi, jaz bom, a lahko jaz, prosim, jaz!«

» Ti, dekle, skromno in marljivo, ti boš govorila!«

Dekle se vzradosti in prve podobe svečanega dogodka se razprostrejo v mislih. Izbrane bodo besede. Lepa bo obleka in vnukom bo pripovedovala, kako se je zazrla z govorniškega odra v slavnostne goste, k staršem in učiteljem, sošolcem in prijateljem in jim spregovorila.

Izpostavitev je pot na pedestal.

Govorni nastop je svečani dogodek in slavnostno doživetje.

UČITELJEVANJE, ČISLAN POKLIC

»Ne zaradi vsebine, **zaradi učiteljev** smo prišli v vašo šolo!

Človek je nosilec vsebine in človek oplemeniti s plemenito besedo! Človek me prepriča! Govorec s svojim slogom pritegne mojo pozornost! Učitelj doseže, da slišim, ne le poslušam! Učitelj zasidra temeljno misel in me nauči, da jo zalivam!

»Povej mi, kdo je tvoj učitelj in povem ti, kaj znaš!«

Čislan poklic je bil učiteljski, ker je odgovornost velika kakor je velik narod. Učitelj je govoril na poroki in učitelj je govoril v čitalnici in učitelj je hodil na barikado.

Župan, župnik, gostilničar in učitelj.

GOVORJENJE, ORODJE UČITELJEVO

Govor je učiteljev glavni pripomoček in glas orodje. Da moramo svoje orodje negovati, brusiti in ga pravilno uporabljati, se premnogi učitelji zavedo šele takrat, ko prestopijo prag bolnišnice.

Okvare glasilk so pri poklicu učitelja pogoste. So posledica nepravilnega govorjenja.

Naravno smo dihali kot dojenčki in tak dih v življenju (predvsem zaradi stresov) zanemarili. Dihamo plitko in govorimo iz grla. Zato smo nenehno utrujeni in hripavi.

Primerne tehnike govorjenja z naravnim dihanjem se lahko znova naučimo

GOVORJENJE POTREBUJE NOTRANJI OGENJ

”Seveda je dober govorec, ko pa ima tako lep in žameten glas”.

Vsak glas je lahko lep, če je sproščen in negovan. Če se lastnik glasu zaveda vseh razsežnosti in zmogljivosti svojega govora.

Če svojo namero jasno izrazimo z glasom, jo poslušalec sliši in ji verjame.

Kakovosti, ki jih izrazimo v glasu, najprej prebudimo v sebi. Sleherno besedo napolnimo s čustvom, ki si ga zasluži. Pretanjeno poslušalčevo uho to zasliši in prenese na čustveno paletu, ki prebarva njegovo zavest.

Živa predstava v govorcevih možganih naredi govor živ in pripovedovanje poslušano.

Ker so poslušalci čustvena bitja in s pravo mero čustev prežeta vsebina jih prepriča.

Ptiček postane majhna živalca, ki leti, se zaletava, spreminja smer in žvrgoli,

ko ga naslika ustrezen glas.

In glas postavi mizo, da stoji pri miru.

Učitelj, najbolj v nižjih razredih, vpliva na otroke z vzgledom.

Živo pripovedovanje snovi z razlikovanjem v glasu in s pomočjo kretnje, ki je v skladu z vsebino, zbuja pri otrocih **živahno govorigo**.

Živahno govorigo pa uspavajo ponavljajoči se zvoki in melodije elektronskih medijev.

Ko v melodiji pripovedovanja zaznamo ponavljanje, ne gre več za naravno melodijo pripovedovanja. Taka melodija uspava, dolgočasi, ubija pozornost. Tako nastanejo očitki: »govoriš papirnato, naučeno, kot stroj, kot bi bral poročila!«

Šolske prireditve lahko dolgočasijo starše, dokler ne nastopi njihov otrok. S katerim so se skupaj učili pesmico. Ki jo dobro poznajo.

Pesnice drugih otrok pa v zavesti poslušalcev ostanejo zgolj kot lajnasti LALALALALA.

UČITELJ, JAVNI GOVOREC

Učitelj stopi iz razreda v javnost. Na televiziji izjavlja, za radio govori. Piše članke in vodi razprave v svojem kraju ter okrogle mize. Vodi prireditve in sodeluje pri strokovnih debatah. Se spoprime v besednem bojevanju. S svojim ministrom, če je treba in se bojuje za pravice svojega stanu.

Dobro se znajde v vsakem govornem položaju, v katerem se znajde.

Učitelj postane javni govorec.

UČITELJ, DRŽAVLJAN SVETA

Moder učitelj se uči od učencev. Moder učitelj nima izključne pravice do znanja. Moder učitelj pokaže pot do znanja. Sejalec cest in stezic do skrivnosti sveta je.

»**Pojdite in poiščite znanje**« oznani učitelj in razprostre zidove učilnic na vse strani neba.

Učenci odidejo. Poiščejo. Napolnijo torbice spomina z živimi živalmi izkušenj. Ko so učenci pripravljeni, se vrnejo k učitelju. In trosijo znanje. Sebi in sošolcem in učitelju.

Moder učitelj je učenec svojih učencev.

Današnji učitelj se nima časa izpopolnjevati. Današnji učitelj pride popoldan iz šolske službe in hiti pripraviti kosilo in zlikati perilo in pospraviti po hiši. Današnji učitelj nima na dve leti službe eno leto študijskega dopusta in tretjino svoje službe ne odsluži z nenehnim dodatnim izobraževanjem.

Učitelju sveže znanje prinašajo edino le učenci.

Premnogo znanje dandanašnji umira že ob svojem rojstvu.

Učitelj zategadelj uči iskati prave poti do znanja, vsak dan znova. Uči ključne sprememb v iskanju poti.

Ko učenec zbere znanje, se prične priprava in sestava.

ZGRADBA ZNANJA IN PRIPRAVA NA NASTOP

Kako znanje **obdelati**, kako ga **sestaviti** in kako se pripraviti na nastop? Kako poiskati **temeljne misli** in kako jih razvrstiti? Kako **začeti** in kako **končati**, kako **navdušiti** in pritegniti pozornost in kako **usidrati** svoje besede v poslušalstvo? Kako **zavreči odvečno**? Kako ujeti **dogovorjeni časovni okvir**? Kako uporabiti slikovna, zvočna, predmetna in druga **pomagala** pri predstavitvi najdenega znanja? Kako sestaviti učinkovito **osebno predlogo**?

Kako zagovarjati znanje v razpravi po predstavitvi in kako voditi razpravo?

Kako prepričati svoje sošolce in učitelje?

Z usklajevanjem vsebine in načina so najini učenci dosegali pristnost.

OSNOVNO NAČELO ENAKOPRAVNEGA POGOVARJANJA

Osnovno načelo enakopravnega pogovarjanja pravi: »**Ne skači v besedo!** Vodja pogovora besedo podeljuje po vrstnem redu prijav. Časovni okviri govorov so dogovorjeni!

Ko sva pred štirimi leti začela s **poskusnimi delavnicami retorike**, da bi izpopolnila učni načrt, sva izbirala v skupine trinajst in štirinajst letne deklice in dečke.

Povedala sva jim zgodbo, da so v Stari Grčiji tiste, ki so skakali v besedo, **nemudoma kamenjali**.

V spomin na izmišljen običaj sva razvila učno metodo **uspešne razprave**.

Razporedila sva udeležence razprave v **polkrog**.

Z glasovanjem smo izbrali tri najbolj **pereče teme**.

Določila sva **vodje** pogovorov.

Omejila sva čas za razpravo in ugovore.

Določila sva **časovni okvir** celotne razprave.

Vsakič sva vodji okrogle mize izročila skledico s fižolčki.

Njegova posebna naloga je bila, da meče fižolčke v tiste, ki so se spozabali in **skakali v besedo**.

V **45 minutah** je vsaka skupina zapopadla osnovno načelo.

Niso si več skakali v besedo, prijavljali so se k besedi in ugovarjali, z igro poslanskega zbora so **postali zboru vzor**.

PRESLIKAVANJE ZNANJA – SMRT IZVIRNOSTI IN RAZISKOVANJU

Učitelj **razloži** znanje v črkah.

Učenec skrbno **zbere** razložene črke in jih odnese domov.

Doma **sestavi** sliko črk, kakršno je razložil učitelj.

Naslednji dan **prinese** preslikavo in jo izroči učitelju.

Učitelj **primerja** izvirnik z inačico in oceni podobnost.

Učenec **natrese**, kar je še treba iz glave. Iz glave, kamor je s pomočjo palice očetove ali pridnosti materine **natlačil** črk. Učitelj vzame meter in **izmeri**.

Oceni pomnenje. In vedno, vselej pozna odgovore.

» Zakaj pa me to sprašuješ?« vpraša Pika Nogavička svojo učiteljico za en dan.

» **Saj ti to veš, poznaš odgovore! Zakaj izgubljava čas?** »

KAJ NAM POMAGA ZNANJE, ČE GA NE ZNAMO OZNANJATI

Leto in dan je bral, pa ne zna pametovati o prebranem. Noč in dan žre knjige, beseda pa se mu niti kolcne ne.

Poznava ljudi, ki so izjemni strokovnjaki. Ki so spisali velika dela. Ki ogromno vedo in znajo. Ki pisno sporočajo brez težav in zadržkov.

A ko je treba govoriti. Stopiti na prste in jasno oznaniti: »Šestkrat pet je trideset!« Braniti svojo misel kakor medvedka mladiče. Navdušiti poslušalstvo. Slikovito naslikati z besedami. Se napolniti z voljo do govorjenja. Verjeti v vsebino kakor v sveto svojo vero. S pogledom podčrtati resničnost besede.

Tedaj se strahovi prebudijo in ovijejo vrat kakor kače. Veliki mož postane majhen otrok v zadregi. In tedaj mu ni vseeno, kako govori in nastopa.

Kakor govorimo, tako potem govorijo o nas!

Ni poklica na odru svetovnem, ki bi ne bil hkrati tudi poklic govorca.

VOLJA DO GOVORJENJA

Vsakič znova.

Igralec odigra dve predstavi zapored, da malo več novcev pride v hišo, pa že negoduje.

Silni napor in bridka martra.

Učitelj odigra tudi šest, sedem ali pa osem predstav zapovrstjo.

Brez **volje do nastopa** bi jih ne mogel.

Brez volje do govorjenja. Brez želje do vodenja skupine. Brez zaupanja poslušalcem, da mu bodo zaupali. Brez zaljubljenosti v pripovedovanje zgodb.

Brez navdihovanja samega sebe – učitelj ne preživi.

Z voljo pa se hrani pri poslušalcih. Zato **je pogled tako orožje**, orožje s katerim pritegne učitelj pozornost, potem pa pozornost golta in **s pozornostjo se hrani**.

PROSTOR SPORAZUMEVANJA

O, ko bi učitelji vedeli, kako **silno se spremeni delo v razredu in odnosi med vsemi, če se stoli in klopi razporedijo v polkrogu**.

Nič več avstro-ogrskega sistema; klop za klopjo, klop za klopjo, učitelj pa cesar kralj.

Tam zgoraj kakor orel kraljuje in vse se k njemu obrača.

Govorimo učitelju in tisti pred nami zgolj poslušajo, če kaj slišijo.

Tisti za mano pa najbolj vidijo. Moj hrbet in zadnjico.

Kamorkoli prideva, se razžalostijo snažilke. Tiste, ki v red spravljajo razrede. Ki klopi poravnava v falange. Midva namreč brez usmiljenja ženeva črede stolov in miz v polkrog, da cvilijo nožice, da se kvari parket in se dviga prah.

Sporazumevanje je kakor privlačnost med planeti:

Če vsakdo **govori vsem** ostalim.

Če vsakdo **vidi vse** ostale ali čim več vseh.

Če postanemo vitezi **pol-okrogle** mize.

Če **sklenemo krog** enakovrednih nanizank.

Če tako ravnamo med pogovarjanjem, tedaj ima vsakdo kaj od govorjenja. Učenec prepričuje sošolce, ne le učitelja. Sošolci se strinjajo ali pa ne strinjajo. Dopolnijo ga ali pa dopolnijo svoje znanje. Učitelj je le členek v verižici, ki poveže.

RETORIKA - OBVEZNI IZBIRNI PREDMET V NOVI LJUDSKI ŠOLI

Nepotrebno. Izguba časa. Nesmiselno. Retorika brez vsebine ne obstaja. Učenje glasbe brez melodije. Učenje računstva brez uporabnih nalog. Učenje govorjenja brez čustva. Brez namena. Telovadba brez znoja.

Vsak učitelj in vsak predavatelj, vsakdo pri poučevanju vsebine postane hkrati vzgojitelj načina.

Postane učitelj retorike.

Izobražuje izobraževalce. Starše otrok ogroženega naroda.

Poslovneže, ki bodo poslovali z besedo. Učitelje, ki bodo učili učence, politike, ki bodo govorili narodu. Izobražuje izražanje. Plemeniti nagon po govorjenju.

Narodni značaj si želi izbornega načina govorjenja svojih poverjenikov.

Retorika je večšina za zrelost srednješolcev, ki izžarevajo željo po razpravi in besednem bojevanju in ki z jasnim prepričevanjem zarisujejo svoj prostor v naravi in družbi.

UČILNI NAČRT ZA UČENJE RETORIKE

Smotrni učni načrt za učenje retorike je načrt za učenje učiteljev.

Zgolj zgled in doslednost v govornem nastopu uči in vzgaja.

Učitelj, ki postane javni govorec, postane s tem vzgojitelj plemenite veščine.

JEZIK GOVORIC

Govorice so najbolj pristne v domači govorici.

Materinščina.

Učitelj, ki obreže materinščino, da ostanejo le črke, vzgaja poslovneže, ki bodo obrezali slovenščino, če bo črka EU zapovedala.

Pokrajine imajo uradno priznано govorico pokrajine kot uradni govorni jezik.

Učitelj na štajerskem ali primorskem ali gorenjskem ali dolenskem. Na slovenskem. **Lahko govori v melodiji tamkajšnje materinščine.** V jeziku, ki ga dvigne zgolj k doslednosti, **ki jo razume vsak Slovenec enake starosti.**

Melodija narečja, besedje, širokosti ali dolžine vsakršno pravorečje služi pristnosti.

Ni slovenske narodne noše. Ne obstaja. Kakor **ne obstaja vseslovenski pogovorni jezik.** Televizija je ljubljanska, ne slovenska.

Velikokrat pol seminarja porabiva za prepričevanje, da ni nič narobe s čudovitimi dišavami melodije materinščine, ki jih širi duh travnikov, v deželi, kamor sva povabljena. Da je dosti hujše zlo **nedoslednost.** In ponižni slabo prikriti poskusi **neposrednega prevajanja** svoje žive, slikovite govorice v govorico, kakršno se po nepisani sodbi govoriti spodobi!

UČITELJ VSEBINE IN VZGOJITELJ GOVORJENJA O VSEBINI

Sporazumevanje učenca in učitelja roji v **izmenjavi sporočil, najbolj govorenih besed.**

Lepota govorjenja je v izbrani izmenjavi.

In kadar izmučeni stanovski prijatelji tožijo nad mladino, kakšna da je, starejši učitelj pomodruje: » **Ko sta odšla iz šol lep opis in leporečje, je odšla tudi vzgoja!**«

UČITELJ, PRIPOVEDOVALEC ZGODB

Mati ravnateljice in učiteljice ŠOLE RETORIKE je bila ravnateljica in učiteljica.

O moči zgodbe priča zgodba:

» Iz stare šole učiteljišča je prišla učiti. Osem razredov je učila. Sestavljen pouk. Matematiko za trdnost uma, jezik slovenski in književnost s posebno ljubeznijo, fiziko z nagonom radovednosti in zgodovino z veččino čudenja.

Od vsepovsod je zbirala zgodbe in se sproti učila vsebin. Vedno nove vsebine, vedno druge. Učila se je, osvajala svet in pripovedovala naprej.

Njeni učenci so povzeli zgodbe in vsakdo je postal junak katere izmed njih.

Postali so trgovci, zdravniki, podjetniki, gospodinje, učiteljice in druge osebe.

Učiteljica je že dolgo babica, ki poenostavlja nove zgodbe z modrostjo starih zgodb. In pomaga vnukom, da ostanejo v jati, ki leti točkam naproti, v ostrem letu.

Da ostanejo v zgodbi in da bodo pozobali dovolj točk.«

ROKE

»Kaj pa mahaš z rokami, kaj pa kriliš, saj nisi mlin na veter!«

Mirno stoji učenec kakor pionirček, mali kositrni vojak. In zaklene ročici. Ročici, ki pomagata v zadregi. Ročici, ki pomagati besedi, da pride na beli dan.

Roke so pristne, kadar jih uspemo odmisлити in prepustiti besedam, da jih vodijo.

Roke na hrbet. Zelo zdrava drža za hrbtenico. Pa zelo nezdrava za govorjenje. Ker izpahne mehova govorne skrinjice.

Velikokrat je govorica rok za sramotno označena in preplašeni govornik prikuje roke nenaravno k telesu.

UMETNOST POSLUŠANJA

Govorjenje je plemenita veščina. Poslušanje pa še bolj, je patina govorjenja, je razlog govorjenja. Šele, ko seme pade v plodna tla, vzkali.

Če dobro poslušam, mi sploh ni treba govoriti.

Če skrbno poslušam otrokove besede, se otrok krepi v zavesti, da je govorjenje lepo in svečano in pomembno dejanje.

Če strpno poslušam, izražam spoštovanje.

Če mirno poslušam, vzgajam v spoštljivem poslušanju.

Kadar slišim, ne le poslušam, tedaj postane beseda posvečena.

Učitelj, dober poslušalec ne ve za učenca, ki bi ne vedel ničesar!

Če dobro poslušam, izve vse.

Zastavljanje vprašanj pa je veščina, ki nabrusi moč poslušanja!

ČE ME NE RAZUMETE, SEM JAZ BEDAK!

Zadnjič se je k nama prijezil manj uspešen poslovnež in tožil nad svojimi strankami in kupci. Da na predstavitvah svojih čudovitih izdelkov naleti vselej na kupce, nedostojne izdelka.

» Ne razumete, kaj sem povedal? In si niste ničesar zapomnili?

Ste pa res bedaki! Le kako ne morete razumeti, da so moji izdelki najboljši? Še žal vam bo! Kar pojdite, ne bom več časa izgubljal z vami! Če nočete, pa nič! V vašo škodo! Bunkeljni!«

In kupci so odhajali, naročniki niso več prihajali in vse več neprodanih izdelkov je imel poslovnež in vse bolj se je jezil na kupce, ki se ne navdušijo .

Veščina prepričevanja je plemenita veščina. Razumljivost in jasnost je dolžnost govorceva.

Če ne razumete, kar sem povedal. Če poslušate in ne slišite.

Tedaj je z mojim govorjenjem narobe, ne pa s poslušanjem poslušalcev!

UČITELJ - PODJETNIK NA TRGU

Otrok je ves čas malo manj. Šol pa ves čas malo več.

Tiste šole, ki bodo ponudile uporabno znanje, sveže znanje, sodobno znanje, **tiste bodo na trgu preživele.**

Tiste šole, ki bodo znale prodati svoje prodajalce učitelje in svoje blago.

UČITELJ - PRODAJALEC

Zadnjič sva predavala v Celju. Učiteljem sva povedala, da so prodajalci in učiteljicam, da so prodajalke.

Zamera je bila precejšna in vse tja do Trojan so za nama grdo pogledovali.

Beseda prodajati ni nič kaj plemenita. Prodajajo trgovci. Mi izobrazujemo.

Dokazni postopek je preprost.

V terek, kakor vsak delavnik, se odpre trgovina šola. Ob pol desetih stopi prodajalec v salon zgodovine in prične prodajati robo. Kmečke upore.

Kupci sedijo v salonu in se odločajo, če bodo kupili. Če robo kupijo, če se navdušijo, če vzamejo v roke katalog učbenik, če robo vzamejo domov in se z njo ukvarjajo, odvijajo papir, kamor so si robo zapisali, če podoživijo zgodbo in o njej pripovedujejo drugim – so kupili. **Nakup je izvršen in država poravna račun.**

Če pa otroci ne kupijo – je prodajalec slab. Kmečki upori so izjemno kakovostna in privlačna roba.

RADA BI, DA BI BIL MOJ OTROK IZJEMEN RETORIK

Včasih pride v urad ŠOLE RETORIKE skrbna mati, skliče vodstvo šole in poda naročilo:

»Punčko imam, ki je stara pet let. H klavirju hodi, pa k baletu, računalniški krožek obiskuje in jaha pa nemščine se uči in hočem tudi, da bo odlična govornica. Poslušala sem vajin seminar in sodim, da sta kar v redu. Zato naročam posebne vaje, ki mi jih pošljita in bova takoj jutri začeli vaditi, mož je podjetnik in bo precej poravnal račun!«

» **Za božjo voljo, pustite otroka v miru!** Vse, kar je treba, je umetnost poslušanja.«

UMETNOST POSLUŠANJA

Če želimo otroke vzgojiti v samozavestne govorce, **jih strpno in mirno poslušajmo**. Otrok še nima besednih vzorcev pripravljenih za izstrel in počasi zлага besedo k besedi. **Priganjamo ga:** » No daj že, čivkni«, **zasmehujemo:** » Ha, a ste slišali, kaj je rekel, no, povej še enkrat, da se bodo vsi smejali«, **omalovažujemo:** » Tiho bodi, saj nič ne veš«, **ponižujemo:** » Ti boš, ja, ti, ravno pravi se je oglasil«, **ne obravnavamo enakopravno:** » Tiho bodi, a ne slišiš, da mamica govori? Kadar odrasli govorijo, otroci molčijo!«

Kadar pa se umirimo kakor morje in prislunemo, kadar se nam ne mudi, kadar se spremenimo v strastnega poslušalca, tedaj postanemo **palica opore ob stebelcu, ki rase in se krepi**. In ko je stebelce dovolj čvrsto, tedaj šele izrujemo palico, ki postane palica enakopravnega pogovarjanja in skrbnica ne skakanja v besedo.

Kdaj se to zgodi, pa je za vsakega otroka posebej treba dognati.

Nekateri že pri štirih letih prerasejo palico, nekatere utrujemo tja do dvanajstega leta in čez, nekatere še globoko v odraslo dobo.

SLOVENCISLABI GOVORCI

Slovenski časniki pišejo in radio pove in televizija pokaže velikokrat, da smo **Slovenci slabi govornici:** » Besede si ne znamo izboriti, mencamo in jecljamo, samo napiti se znamo in potem neodločno tuhtati – ali bi se ustrelili ali obesili?«

Slovenski narod je govorniško ravno tako nadarjen, kakor katerikoli drugi narod.

Le vzgoja zavira.

Vzgoja doma, vzgoja v šoli, vzgoja v službi.

» Kaj pa naši južni sosede. Poglej Srba! Poglej Črnogorca! Z vzravnano držo bo stopil pred občinstvo ter jasno in glasno, s poudarki in premori govoril o stvari, ki je morebiti sploh ne pozna prav najbolje! »

Vzgoja doma je druge narave. Tata ne reče otroku: » Tiho bodi, a ne vidiš, da mamica govori?« Tata reče: » Šuti, stara! Zar ne vidiš, da dete priča!«

In dete se okrepi in učvrsti, včasih še preveč. Izruje palico opore in jo uporabi kot orožje.

Vsi smo nadarjeni. Vsi smo lastniki samo svojega govornega sloga.

Že v materinem trebuhu prejme dete vzgibe za razvoj govornega daru.

DAR GOVORJENJA

Vsi smo prejeli dar govorjenja ob rojstvu. **Govorimo zaradi nagona po govorjenju**, izvirnega človeškega nagona.

Ni bolj nadarjenih in manj nadarjenih, kaj šele nenadarjenih.

Delitev je na tiste, ki so imeli **silno srečo, da so zoreli in rasli v okolju vzpodbude**, varnosti in otroškega dostojanstva.

Takim rečemo, da so nadarjeni, ker so čvrsti, strastni in zdravi govorci.

In je delitev na tiste, ki so imeli **silno smolo, da so rasli in zoreli v okolju mrzlih čustev**, v okolju brez pravic in namesto vzpodbude je pela graja in bival strah.

Takim rečemo, da niso nadarjeni, ker govorijo brezvoljno in bojzljivo.

ZAKLJUČEK PISMA UČITELJEM, JAVNIM GOVORCEM

Živo bitje beseda je danes ogrožena živalska vrsta. Vsi ji strežejo po življenju. Ko je televizor zagorel, je otrok ugasnil in utihnil. Ni mu več treba govoriti – če posluša televizor, je prepričan, da se pogovarja.

Starogrški šolski sistem je zgrajen na veščinah retorike, edine umetnosti, ki se je da naučiti. **Govorec se naredi, otrok postane govorec edino le ob učitelju retorike.**

Mati ne uči govoriti otroka tako, da mu predava slovnico. Zategadelj je učenje pristnosti učenje govorništva.

Če govori otrok pravilno, ni nujno, da govori dobro! In kadar učitelj govori dobro, ni nujno, da takrat govori pravilno. Je pa dobro.

Ta spis ste pomagali napisati vi, učitelji. Ko sva bila vaša učitelja, sva bila v resnici vaša učenca. Devet let je minilo od prvega seminarja ŠOLE RETORIKE in nekaj tisoč učiteljev se je srečalo z nama. ŠOLA RETORIKE retoriko šolam in šole vseučilišče retorike za našo šolo.

Ana Aleksandra Zupančič i Zdravko Zupančič,
School of rhetoric, Ljubljana,
Slovenia

TEACHER – PUBLIC SPEAKER

"I learnt about fear at school, fear of performing! I had never known this fear before." were the words of one participant at the course. It is the teacher who makes me want to listen or not. Teacher anchors a fundamental thought and teaches me to cherish it! Speech is teacher's main resource and voice his tool. Every voice may be striking only if it's tranquil and cared for. Each and every word is filled with feelings it deserves. Listener's prudent ear can hear the message and transmits it onto an emotional palette, which colours listener's consciousness. Live performance in speaker's brain makes speech alive. Teacher you are the citizen of the world. Wise teacher is his learners' learner. Only learners can bring the teacher fresh knowledge. What good can knowledge do if we are unable to announce it? Yet we need willpower to speak. It is true that speaking is a noble skill. However, it is listening, which is a true reason for speaking. Only when a seed hits the ground, it starts growing. The schools, which offer applicable, fresh and modern knowledge, shall survive. Only those schools which are able to sell their salespeople – teachers and their goods.

We are all talented. We speak because of our innate creative urge to speak.

Yesterday is but a memory and tomorrow is only a vision. But today well lived makes every yesterday a memory of happiness and every tomorrow a vision of hope. So, speak dear teacher, speak with passion.

Key words: school of rhetoric, Slovene
